

2 0
EUROPESE
ROTTERDAM CULTURELE
0 1
HOOFDSTAD

BOEKMANstichting

Studiecentrum voor kunst, cultuur en beleid

Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
telefoon bibliotheek 020-6243739

De uitleentermijn bedraagt 4 weken. Mits tijdig aangevraagd
is verlenging met 4 weken mogelijk, tenzij de publikatie
inmiddels is gereserveerd.

De uitleentermijn is verstreken op:

09 APR. 1999

12-7-99

20-11-00

- 3 FEB. 2000

12 DEC. 2002

24 NOV. 2005

22 FEB. 2006

Rotterdam Europese Culturele Hoofdstad 2001

Rotterdam stelt zich kandidaat als Europese Culturele Hoofdstad in 2001. Deze gelegenheid wordt aangegrepen om het stedelijke culturele leven nadrukkelijk in de schijnwerpers te zetten. In de afgelopen vijftig jaar is aan de wederopbouw van de stad en de culturele sector voortvarend gewerkt. Met succes, zo kan geconstateerd worden als men overziet wat in die jaren aan gebouwen en initiatieven tot stand is gekomen. Rotterdam kent een gevarieerde cultuurwereld en een boeiende binnenstad met een rijk geschakeerd aanbod van horeca, winkels en andere vrijetijdsvoorzieningen.

De stad is nu in een volgende fase van haar wederopbouw gekomen. De vele losse initiatieven en instellingen moeten nu tot een geheel worden gemaakt, en stad en cultuurwereld moeten zich herbezinnen op hun plaats en functie in de 21e eeuw. Een culturele-hoofdstadjaar is daarvoor een belangrijke impuls.

Nico Lamers

directeur a.i. Rotterdamse Kunststichting

"Rotterdam moet niet één keer De Culturele Hoofdstad van Europa willen worden, maar blijvend een van de culturele hoofdsteden willen zijn. Als een culturele-hoofdstadjaar daartoe bijdraagt, vinden wij dat prima. Er zijn genoeg ideeën om daar iets leuksvan te maken. Overigens moet de stad zich realiseren dat er ook buiten de culturele sector veel geïnvesteerd moet worden. De stad oogt niet bepaald gastvrij. Het stationsplein marginaliseert de wandelende bezoekers. Overal op je weg naar het centrum loop je de kans te struikelen over kapotgereden trottoirtegels. Er zijn wel enkele aardige plekken in de stad, maar de verbindingen deugen niet".

De grootste en belangrijkste haven van de wereld, en dus van de Europese Unie, vormt een uniek toneel voor een Europese Culturele Hoofdstad. Letterlijk en figuurlijk. De ontwikkeling van haven en stad vormt het symbool van verandering en vernieuwing. In de afgelopen tien jaar is tussen stad en cultuurwereld in Rotterdam een sterke uitwisseling ontstaan, zowel in beleid als praktijk. Een van de uitgangspunten van het huidige stedelijke beleid is van Rotterdam een aantrekkelijke stad te maken met een breed en hoogwaardig aanbod van stedelijke voorzieningen. Een stad waar het steeds aangenaam verblijven is. De ontwikkeling en intensivering van de culturele sector heeft daarbij veel aandacht gekregen.

De politieke belangstelling vanuit het beleid voor stad en cultuur is niet vrijblijvend gebleken, maar is duidelijk tot uiting gekomen in de forse investeringen in haven, stad, infrastructuur en cultuur. Nieuwe woongebieden, als Prinsenland en de Kop van Zuid, zijn ontwikkeld en nieuwe en oude stadsbewoners grijpen deze gelegenheid aan om in de stad te blijven wonen. De herontwikkeling van deze gebieden zorgt voor een meer evenwichtige bevolkingssamenstelling, waarmee het voorzieningenniveau van de stad gewaarborgd blijft. In de komende decennia zullen nog andere gebieden, voornamelijk langs de rivier, verder ontwikkeld worden als woon- en werklocaties.

Rotterdam vormt nog sterker dan voorheen de poort tot een achterland van 150 miljoen Europeanen. Het economische en internationale karakter van stad en haven komt ook nadrukkelijk tot uiting in de Rotterdamse cultuurwereld waar verandering en vernieuwing sterk aanwezig zijn.

In de cultuursector is in de jaren tachtig en begin negentig veel geïnvesteerd in steen, zo blijkt uit de bouw van de Schouwburg, diverse nieuwe tentoonstellingsruimten, een bibliotheek en het Museumpark. Evenzo zijn activiteiten en programma's

ontwikkeld, gestimuleerd en ondersteund, met name op het terrein van festivals, galeries en toegepaste kunsten.

In dit tempo van investeren en ontwikkelen is Rotterdam over een aantal jaren behoorlijk volgebouwd. Dan is de tijd aangebroken dat de stad de vruchten van haar inspanningen gaat plukken. Daarmee is dan een volgende fase van ontwikkeling aangebroken. Een fase waarin reflectie kan plaatsvinden op hetgeen is voltooid en gerealiseerd, maar ook een fase waarin opnieuw wordt vooruit gekeken naar de toekomst. Waarin wordt nagedacht over wat de betekenis van de stad en haar cultuur in een sterk veranderende samenleving in de 21e eeuw kan en moet zijn. En welke consequenties dat voor de stad en de cultuurwereld zal hebben. Om deze volgende stap te kunnen maken, is een oriëntatiekader nodig. Een culturele-hoofdstad jaar biedt een dergelijk kader en biedt de mogelijkheid voor *herbezinning*. Rotterdam 2001 zal een manifest zijn voor de nieuwe Europese stad in een nieuwe eeuw. Een stad die zich steeds vernieuwt en die zich daarvoor open stelt. Open voor veranderingen in haar gebouwde omgeving en in haar sociale en culturele weefsel.

Rotterdam neemt de inrichting van de stad en de cultuursector serieus. Dat wil de stad benadrukken door zich kandidaat te stellen als Europese Culturele Hoofdstad in 2001. Rotterdam grijpt deze gelegenheid aan om het stedelijke culturele leven nadrukkelijk in de schijnwerpers te zetten en de verworvenheden uit te lichten. Voor de stad zelf en voor de buitenwereld.

Nico Haasbroek

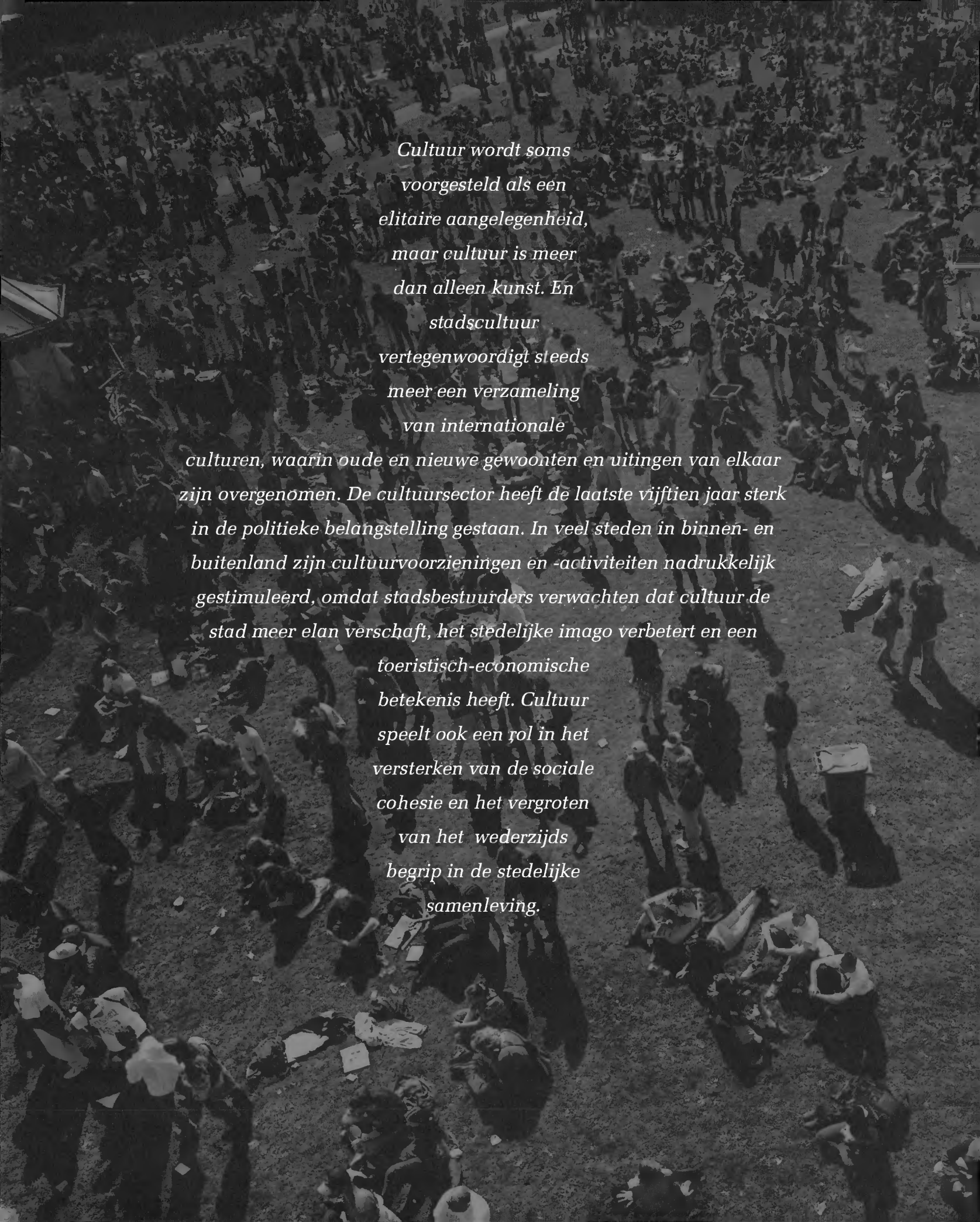
hoofdredacteur Radio Rijnmond en

directeur van de lokale omroep

"..... Rotterdam is een veel cultureler stad dan de meeste mensen denken.

Vroeger kwam een groot deel van het publiek uit Rotterdam. De laatste jaren komen steeds meer mensen van buiten de stad. Bewoners en kunstenaars in Rotterdam hebben een onterecht cultureel minderwaardigheidscomplex. Je moet je afvragen hoe je dat kunt doorbreken. Rotterdammers zijn trots op hun stad. De Opzoomerdag was een groot succes. Je zou eigenlijk een culturele Opzoomerdag moeten organiseren, waar veel amateurdingen in zitten. En als je dat doet, moet je ook architectuur een belangrijke plaats toekennen, maar dan eveneens in de zin van de stadsvernieuwing. Als ik met mensen door de stad rij, laat ik ze ook de achterkant van de stad zien. Je ziet dan dat veel geld naar het onderhoud van oude buurten gaat, zodat je gettovorming kunt voorkomen. Dat zie ik ook als een wezenlijk onderdeel van een culturele-hoofdstadjaar. Rotterdam kan ook heel goed organiseren; er is een sfeer waarin heel veel diensten gewend zijn om samen leuke dingen te doen. Er is tevens een cultuur van vrijwilligers. Zij vinden het leuk om wat voor de stad te doen.....".

Cultuur wordt soms voorgesteld als een elitaire aangelegenheid, maar cultuur is meer dan alleen kunst. En stadscultuur vertegenwoordigt steeds meer een verzameling van internationale culturen, waarin oude en nieuwe gewoonten en uitingen van elkaar zijn overgenomen. De cultuursector heeft de laatste vijftien jaar sterk in de politieke belangstelling gestaan. In veel steden in binnen- en buitenland zijn cultuurvoorzieningen en -activiteiten nadrukkelijk gestimuleerd, omdat stadsbestuurders verwachten dat cultuur de stad meer elan verschaft, het stedelijke imago verbetert en een toeristisch-economische betekenis heeft. Cultuur speelt ook een rol in het versterken van de sociale cohesie en het vergroten van het wederzijds begrip in de stedelijke samenleving.

Stand van zaken

Rotterdam is geen stad die je onberoerd laat. Je houdt ervan of niet. Een moderne en ongewone stad als Rotterdam, zonder klassiek-historische kern, glijdt niet gemakkelijk langs je af. Daar moet je moeite voor doen en die moeite wordt beloond met onverwachte schoonheden en verrassingen. Nu al heeft Rotterdam veel te bieden en meer wellicht dan menig bewoner en cultuurliefhebber zich realiseert. De aantrekkingskracht van Rotterdam zit 'm zowel in het grote en grove als in het detail en het ongewone; niet gemakkelijk maar wel de moeite waard. Het accent in het Rotterdamse kunstbeleid is de laatste tien, vijftien jaar gelegd op investeringen in nieuwe culturele voorzieningen en in het verder ontwikkelen en stimuleren van Rotterdam als laboratorium voor toegepaste kunsten. Internationale uitwisseling en confrontatie is daarbij een van de leidende principes geweest.

skyline

Zowel de stedenbouwkundige als culturele skyline van Rotterdam en omgeving is sterk veranderd. Er zijn inmiddels zo'n 45 grote en kleine podia in de binnenstad, op Zuid en in de regio gevestigd. Voor toneel, muziek, dans en andere podiumkunsten kunnen onder andere de Schouwburg, Theater Zuidplein, Ahoy', Nighttown, het nieuwe RO-theater en Jeugdtheater Hofplein worden bezocht. Daarnaast fungeren 12 wijkpodia, verspreid over de deelgemeenten, als theaters-om-de-hoek. Meer dan 20 andere culturele instellingen zorgen voor financiële of beleidsmatige ondersteuning van het interdisciplinaire aanbod van podiumkunsten, zoals de Rotterdamse Kunststichting en de Stichting Rotterdam Festivals. Concentraties van cultuur- en uitgaansgelegenheden zijn te vinden in de Witte de Withstraat en aan de Eendrachtsweg met een tiental galleries, Kunsthuis Witte de With, winkels en horeca. Het iets verder gelegen Museumpark doet in de zomer dienst als festivalpark. Aan de Nieuwe Binnenweg zijn het Centrum voor Beeldende Kunst, meubel- en design-winkels, boekhandels en cafés gevestigd.

Chris Dercon
directeur Museum

Boijmans Van Beuningen:

"Boijmans bestaat in 1999

150 jaar. Dan is er de eeuwwisseling en in 2001 is Rotterdam Europese Culturele Hoofdstad. 2000 en 2001 zijn natuurlijk ongelooflijk aardig als symbool om de vraag te stellen wat het museum van de toekomst kan zijn. Elke kans moet je aangrijpen om datgene wat nog niet afgemaakt is, af te maken. Voor Boijmans betekent dat dat alle drie de kansen aangegrepen worden om af te maken wat ooit begonnen is: een museale voorziening te maken die uniek is voor de stad en daarbuiten, en bovendien op de toekomst is gericht. Rotterdam is een leefruimte geworden voor zeer jonge kunstenaars op alle terreinen. Het museum zou in 2001 een droomfabriek kunnen zijn voor jonge mensen. Zo kun je een dialoog creëren met datgene wat al bestaat: het jonge in het oude en het oude in het jonge".

Ton Bevers

hoogleraar kunst- en cultuurwetenschappen, Erasmus Universiteit Rotterdam

Rond het Schouwburgplein bevinden zich het concertgebouw de Doelen, de Schouwburg en bioscopen. Richting rivier zijn uiteenlopende uitgaansactiviteiten en culturele voorzieningen te vinden in het Waterstad- en Oude Havengebied.

"Een nominatie als Europese Culturele Hoofdstad versterkt intern de banden in de stad. Door zo'n beslissing is men op een positieve manier tot elkaar veroordeeld. Beleid, geld en programmering zijn in de cultuur tamelijk sterk sectoraal opgedeeld. De samenwerking die nodig is om Rotterdam Culturele Hoofdstad te laten zijn, kan dit minstens tijdelijk doorbreken. Voorts biedt een culturele-hoofdstadjaar de culturele instellingen de mogelijkheid iets uit te proberen zonder dat je precies weet wat daarvan de effecten zullen zijn. Te verwachten is dat er zaken uit voort zullen komen waarvan de stad langer dan één jaar profijt zal hebben; iets dat een jaar duurt is geen incident. Het is een buitenkans om ideeën te mobiliseren. Er is volop kwaliteit en creativiteit in Rotterdam aanwezig om er iets bijzonders van te maken. Ook biedt een culturele-hoofdstadjaar extra kansen aan de stad om de belangstelling van het publiek voor kunst en cultuur te versterken en te verbreden, bijvoorbeeld door met initiatieven op de Kop van Zuid in cultureel opzicht blijvend iets bijzonders te betekenen voor de bewoners van Rotterdam. Als de schijnwerpers van de Culturele Hoofdstad zich eenmaal op Rotterdam richten, zullen kunstenaars, kunstinstellingen en publiek van Rotterdam er zichtbaar beter van worden".

beeldende & toegepaste kunsten

In Rotterdam zijn ruim 20 musea gevestigd, waaronder het Museum Boijmans Van Beuningen, het Museum voor Volkenkunde en het Historisch Museum. Ook in de regio bevinden zich diverse musea waaronder het Stedelijk Museum van Schiedam. In de afgelopen jaren zijn de Kunsthal, het Nederlands Foto Instituut, Kunsthuis Witte de With en het Nederlands Architectuurinstituut ontwikkeld. In het begin van de jaren tachtig was slechts een handvol galeries in de stad gevestigd, maar inmiddels bevinden zich meer dan 40 galeries en andere tentoonstellingsruimten in Rotterdam en nabij gelegen regiogemeenten. De internationale collectie beelden in de openbare ruimte is zeer bekend en veel geprezen. De geschiedenis en het culturele erfgoed zijn niet geheel uit het stadsbeeld verdwenen. Diverse historische kernen en monumenten zijn in de binnenstad, Delfshaven en de regio te vinden. Vooral aan fraai en goed bewaard gebleven industrieel erfgoed is geen gebrek, getuige de aanwezigheid van de Van Nelle-fabriek, de Watertoren op het Drinkwaterleiding-terrein, de oude spoorbrug de Hef en het Entrepotgebouw op de Kop van Zuid.

cultuur & vermaak

Veel frivoliteit lijken stad noch cultuurwereld zich op het eerste gezicht te hebben veroorloofd. Deze stelling is echter moeilijk staande te houden als geconstateerd kan worden dat het grootste aantal cafés per hoofd van de Nederlandse bevolking zich in Rotterdam bevindt, naast casino, restaurants en discotheken. Uniek is de eerste en voorlopig grootste mega-bioscoop van Nederland midden in het centrum van de stad op het Schouwburgplein.

Wim van Krimpen, *Kunsthof*:

“Het culturele-hoofdstadjaar moet je gebruiken om van Rotterdam een interessante stad te maken. Niet kijken hoe die andere steden dat hebben gedaan. Als Rotterdam Europese Culturele Hoofdstad wil worden, dan moet dat specifiek op Rotterdam worden gericht. De nadruk van de plannen voor een culturele-hoofdstadjaar moet liggen op de stad. Met een dikke streep daaronder. Het gaat niet om een nog mooier concert in De Doelen. Rotterdam heeft al een aardig programma. Het gaat mij veel meer om het kader van het stedelijke beleid en verbetering van het Rotterdamse culturele klimaat. Ik wil veel geld gebruiken om het hier een beetje leuker te maken”.

Ruim 15 Zomerfestivals zorgen bovendien voor een zomer waar ieder weekend iets te beleven valt voor thuisblijvers en toeristen. Ze kunnen een bezoek brengen aan de Wereldhavendagen, het Zomercarnaval, het Dunya Festival, Theaterpark Hoboken, het Oranjeboom Straatfestival of Popfestival Metropolis. Ook wordt al meer dan vijftientig jaar jaarlijks Poetry International gehouden en is in 1996 voor de 25e maal het Internationale Film Festival Rotterdam georganiseerd. Wat jonger zijn de internationale Fotobiënnale en de A(rchitecture) I(nternational) R(otterdam)-manifestaties. In 1996 zal voor het eerst de internationale beeldende-kunstmanifestatie MANIFESTA in Rotterdam worden gehouden. Daarnaast is er een uitgebreide sport- en recreatiesector met aandacht voor breedtesport en topsport. Hierbij speelt de Stichting Topsport inmiddels, als eerste lokale initiatief in zijn soort, een belangrijke rol in het (internationale) sportbeleid van de rijksoverheid.

sfeer en beweging

De nieuwe verworvenheden in de gebouwde omgeving springen het meest in het oog. Daaraan valt goed te zien wat in Rotterdam in de laatste tien, twintig jaar gerealiseerd is. Even indrukwekkend, maar wellicht minder zichtbaar, zijn de producties en programma's die in de afgelopen jaren gecreëerd en ontwikkeld zijn, het stijgende aantal kunstenaars dat in de stad werkzaam is en het internationale aanzien dat de Rotterdamse cultuurwereld verworven heeft.

Kenmerkend voor de Rotterdamse cultuurwereld is dat steeds weer nieuwe zaken in gang worden zetten. Daaruit blijkt een sterke nieuwsgierigheid naar andere instellingen, disciplines en (meng)vormen; soms met een onverschrokkenheid en meedogenloosheid die de buitenstaander vreemd ten moede is of als *minderwaardigheidscomplex* wordt aangemerkt. In Rotterdam wordt men niet gehinderd door zware tradities en al te veel heilige huisjes. Dat geeft veel vrijheid, maar brengt tegelijkertijd het risico van kwetsbaarheid en vluchtigheid met zich.

Bartomeu Marí

directeur Witte de With Centrum voor
hedendaagse kunst

“Een manifestatie als ‘Rotterdam,
Culturele Hoofdstad’ zou zowel de

stad als de culturele instellingen een belangrijke impuls geven en een internationale uitstraling teweeg brengen. Een culturele-hoofdstadjaar kan de samenwerking tussen de verschillende culturele instellingen nieuw elan geven of ze versterken. Wel moet in het oog gehouden worden dat de cultuur ook daadwerkelijk het uitgangspunt van de manifestatie is. Het is daarbij belangrijk om de betekenis van een dergelijke manifestatie nader te bekijken en te definiëren. 2001 is nog steeds een symbolisch jaartal, omgeven door utopische ideeën, maar vormt straks een reëel begin van een nieuwe eeuw”.

internationaal

Een havenstad is per definitie een internationale stad: een verzamel- en vertrekpunt van goederen, dienstene mensen. Voor en net na de Tweede Wereldoorlog vertrokken wekelijks vanaf de Wilhelminapier de schepen van de Holland Amerika Lijn met duizenden Europese emigranten aan boord naar Amerika, Australië en andere werelddelen. In de loop van de jaren zestig is Rotterdam een immigratiestad geworden. Grote groepen Turken, Marokkanen en Kaapverdianen vestigden zich in de stad. Ondertussen kent Rotterdam reeds meer dan 150 (!) verschillende nationaliteiten in Rotterdam; de uitingen van deze nieuwe culturen worden langzaam maar zeker zichtbaar in stadsbeeld en gevestigde cultuurwereld. De internationale sfeer wordt versterkt door de korte of lange aanwezigheid van buitenlandse kunstenaars, het werk van enkele gerenommeerde architecten en internationale kunstmanagers. De directeur van Witte de With komt uit Spanje, die van Boijmans Van Beuningen uit België. De nieuwe directeur van het Nederlands Architectuurinstituut is uit Berlijn afkomstig en die van het Filmfestival uit Groot-Brittannië. De huidige dirigent van het RPhO, Valery Gergjev, komt uit St. Petersburg.

Internationalisering behoort al tien jaar tot één van de prioriteiten van het stedelijke kunstbeleid, met uitwisseling en co-productie als belangrijke aandachtspunten. Vooral contacten met de herkomstlanden van de in deze stad verblijvende migrantengroepen zijn daarbij van belang. MedUrbsVie is een EU-project dat een platform is voor uitwisseling van ideeën en ervaringen op het gebied van hedendaagse kunstuitingen uit Turkije, Egypte, Marokko en Westeuropese landen. Daarnaast gaan instellingen, groepen en individuele kunstenaars zelf steeds vaker op reis of ontvangen ze buitenlandse gezelschappen. Ook zijn er plannen voor het opzetten van een Wereldmuziek Festival.

bewegingen

Naast de vele beeldend kunstenaars, zijn diverse theater- en muziekgroepen in de stad gevestigd, van klassiek tot uiterst modern, met onder andere het vernieuwde dansgezelschap Scapino en het internationaal gerenommeerde Rotterdams Philharmonisch Orkest. Studio's Onafhankelijk Toneel brengt afwisselend dans, toneel en operaprodukties en heeft de afgelopen jaren regelmatig in de VS opgetreden. Het RO-theater heeft onlangs zijn eigen theater in gebruik genomen. Tevens zijn verschillende (middelgrote) theaterproductie-kernen als de Rotterdamse Dansgroep, Bonheur en Fact, en relatief jonge choreografen als Connie Jansen, Maria Voortman en Roberto de Jonge werkzaam in binnen- en buitenland. Ook in het club-danscircuit heeft Rotterdam inmiddels de nodige faam verworven als bakermat van zogenaamde *dance* en house-muziek, dj's en parties.

initiatieven

In de stad zijn ongeveer 15 kunstenaarsinitiatieven actief. Deze samenwerkingsverbanden verschaffen vaak atelierruimte, fungeren als gastatelier en organiseren tentoonstellingen en discussies over beeldende kunst. Rotterdam vormt tevens een kweekplaats voor beginnende vormgevers, mode-ontwerpers, architecten en fotografen. Jaarlijks worden verschillende (aanmoedigings)prijzen op dit terrein uitgereikt.

Het literaire leven blijft meestal een onzichtbare aangelegenheid, maar treedt af en toe voor het voetlicht tijdens literaire bijeenkomsten, van bijvoorbeeld de Stichting Littera met Jonge Sla in het Bibliotheektheater, of tijdens ontmoetingen in Zaal de Unie of het Kasteel van Rhoon.

Voor de audiovisuele-sector is veel belangstelling in Rotterdam. Onlangs is een Filmfonds opgericht, een voor Nederland uniek fonds, dat bedoeld is om het Rotterdamse filmklimaat cultureel en economisch te versterken. De regionale

Hein Reedijk *Museum voor
Volkenkunde*

"Of het zinvol is om zo'n jaar te houden? Het is in ieder geval goed dat er meer aandacht voor cultuur zal zijn, ook vanuit de politiek. Rotterdam is een uitgesproken stad, met een uitgesproken bevolking. Daar moet je moeite voor doen. Het is goed om alles op scherp te zetten om zo'n jaar van de grond te tillen. Wil je mee blijven doen in Europa op internationaal gebied, dan moet je een keer flink op de trommel slaan".

zenders Radio Rijnmond en Stadsradio zijn sterk in de stad geworteld. Daarnaast verzorgt StadsTV dagelijks televisie uitzendingen en zijn diverse migrantenomroepen te beluisteren. Inmiddels is ook de Rotterdamse *digitale stad* ontwikkeld, MediaPort Rotterdam. MediaPort verschaft de mogelijkheid om zonder pc, maar met TV en stadstext, van digitale informatie en het Internet gebruik te maken. Diverse Rotterdamse kunstinstellingen zijn inmiddels op het Internet te bewonderen.

belangstelling

Het bezoek aan musea en podia is de laatste jaren sterk toegenomen. Toch is in Rotterdam nog niet echt sprake van een breed en gedifferentieerd cultuurpubliek. De diversiteit van de internationale bevolking komt in het huidige bezoek slechts beperkt tot uiting. De publieke belangstelling kan worden geïntensiveerd en verbreed.

Betrokkenheid bij het wel en wee van stad en cultuur is overigens sterk aanwezig, getuige het succes bijvoorbeeld van de Opzoomerdag en de massale nieuwsgierigheid naar gebouwen, nieuwe infrastructurele voorzieningen en bouwputten. Een groot deel van de activiteiten in de Rotterdamse cultuurwereld drijft op de inzet van een schare enthousiaste vrijwilligers.

In Rotterdam wordt graag de schijn opgehouden dat er alleen maar hard wordt gewerkt, maar er wordt ook graag *gepraat* over de stad. En bij voorkeur over wat allemaal mis is met de architectuur, stedelijke inrichting, kunst en andere actuele verschijnselen. Dit gebeurt onder andere op Radio Rijnmond en in Studium Generale van de Erasmus Universiteit. Een nieuw initiatief is de Gymzaal, waar over architectuur, vormgeving en niet-Westerse culturen wordt gedebatteerd.

Amateurkunstbeoefening is populair onder Rotterdammers en de vraag naar cursusplaatsen is altijd groter dan het aanbod. Cursussen worden door verschillende instellingen verzorgd zoals de SKVR, Kuub 3 en het Rotterdams Centrum voor

Alex Adriaanse
V2_Organisatie voor
Instabiele Media

"De stad is veranderd, het publiek is veranderd en de plaats van de beeldende kunst in de stad is veranderd. Voor ons is het belangrijk te proberen te formuleren wat voor veranderingen er nu plaats vinden in relaties en formaties, tussen individuen, en tussen organisaties en organisatiestructuren, specifiek op het gebied van kunst. Wij willen het vormgeven, grip krijgen op veranderende relaties en begrijpen wat het betekent voor de beeldende kunst. De bewoners zijn veranderd en de 'grijze muis' is een kritische massa geworden. Het zijn allemaal kleine groepjes in de stad die heel hard aan het interacteren zijn. Die vormen de stedelijke gemeenschap. We willen grip krijgen op deze dynamische relaties. Rotterdam zou zichzelf moeten laten zien in een veel complexer veld; dus in relatie tot. De stad is geen geïsoleerd fenomeen. Dit aspect zou je kunnen meenemen in het vormgeven van een programma voor een Europese Culturele Hoofdstad, bijvoorbeeld Rotterdam in relatie tot de zustersteden".

Carel Alons

directeur Rotterdamse Schouwburg

“Natuurlijk schuilt in zo'n culturele-
hoofdstadjaar het gevaar, zo blijkt uit de
voorbeelden in het verleden, dat een

stad opeens vanuit motieven van prestige en status
boven haar stand gaat leven, chic gaat doen, zonder
dat over het gevolg is nagedacht. Dan laat zo'n cultu-

rele-
hoofdstadjaar per saldo een uitgewoonde stad
achter. Maar als je dat maar voortdurend tegen elkaar
zegt, dan hoeft je er niet voor terug te schrikken. Dat

overkomt Rotterdam dus niet. We vallen niet in die val-
kuil en er zal heel veel aandacht moeten zijn voor de
Culturele Hoofdstad als voertuig, om zaken te realise-

ren die na dat jaar iets over laten dat zichtbaar en
merkbaar is in de stad. Er zijn nog genoeg
Rotterdamers die niet weten wat voor moois hier in

de stad is te zien. Het gaat er niet om een programma
te presenteren dat overal kan worden gezien, met de
spraakmakers van dat moment. Daar haal je geen

publiek mee naar binnen dat normaal ook niet komt.
En mensen van buiten de stad gaan daarvoor niet naar
Rotterdam; dat programma kunnen ze wel in Parijs of

New York zien. Zo'n Culturele Hoofdstad is dus een
middel. Na zo'n jaar moet de stad er beter op zijn
geworden, op het gebied van kunst en cultuur, in liefst

zoveel mogelijk facetten en voor zoveel mogelijk ver-
schillende groepen”.

Theater. Momenteel zijn ruim 50 amateurorkesten, meer dan 100 koren en 35
amateurtheatergroepen in Rotterdam en de regio actief. Hun inspanningen zijn
jaarlijks goed voor optredens tijdens een van de vele amateurkunstfestivals, zoals
het festival *Klinkt goed!* in de Doelen.

Kunsteducatie staat de laatste jaren weer hoog op de politieke agenda en is een
belangrijk onderdeel van het takenpakket van de gevestigde kunstinstellingen
geworden. Inmiddels is een *kunstmenu* ontwikkeld dat aan schoolkinderen de
mogelijkheid biedt om met allerlei vormen van kunst en cultuur in aanraking te
komen.

Ook het kunstvakonderwijs is in Rotterdam op alle mogelijke manieren vertegen-
woordigd. Er is een Akademie van Beeldende Kunsten en een Hogeschool voor
Muziek en Theater, waarin het Conservatorium en de Dansacademie zijn opge-
nomen. De universiteit ligt weliswaar aan de stadsrand, maar van die kant wordt
regelmatig belangstelling voor de binnenstedelijke Rotterdamse kunstwereld
geuit. Filosofen mengen zich graag in het lokale debat over (beeldende) kunst. Bij
de faculteiten Bedrijfskunde en Economie wordt regelmatig onderzoek naar (cul-
tuur) toerisme gedaan. En bij de vakgroep Kunst en Cultuurwetenschappen wordt
de Rotterdamse kunstwereld vanuit een sociologische, economische en histori-
sche invalshoek bestudeerd.

In ontwikkeling

In de komende jaren worden verschillende, nu reeds in gang gezette, plannen en
projecten voltooid. Mede door opening van de Erasmusbrug en een tramverbin-
ding over de rivier, worden de binnenstad en de Kop van Zuid beter met elkaar
verbonden. Nieuwe culturele voorzieningen, die nu nog in de steigers staan, kun-
nen dan door de gehele stad en regio optimaal worden benut.

Beerend Lenstra

directeur B-Producties

"Je moet zo'n culturele-hoofdstadjaar gebruiken om ergens naar toe te werken. Dus het Rotterdamse karakter

benadrukken. Het moet geen herhaling zijn van wat al elders geweest is. Zo'n jaar moet iets toevoegen aan de stad. Vooral de aanleiding gebruiken. Iedereen loopt immers harder als het ergens naar toe leidt. Je kunt bijvoorbeeld veel aandacht in het traject stoppen voor samenwerking; dat kan elkaars belangen verstevigen. Dus je moet de Rotterdamse instellingen er ook goed bij betrekken".

op Zuid

Over enkele jaren wordt op de Kop van Zuid volop gewoond, gewerkt en gerecreëerd. Het nieuwe amusements theater Luxor op Zuid, ontworpen door Peter Wilson en Julia Bolles, draait eind 1999 op volle toeren en dan zullen inmiddels ook andere uitgaansmogelijkheden in de buurt ervan ontwikkeld zijn. Op het nog te ontwikkelen Piet Smit-terrein, zal nog een mega-bioscoop worden gebouwd. En wat verder weg op Zuid gelegen, in het Zuiderpark, zal het Metropolis Festival in 1997 zijn tiende editie met een groot feest vieren.

binnenstad

Aan de andere kant van de rivier vormt het Schouwburgplein over enkele jaren het al zo lang gewenste dynamische hart van de binnenstad. Het plein zal dan verschillende cultuurinstellingen, winkels en horecavoorzieningen met elkaar verbinden. Met de komst van de nieuwe directeur in het Nederlands Architectuurinstituut zijn daar ook spannende tijden aangebroken. Kristin Feireiss heeft aangekondigd dat het instituut een prominentere rol in het actuele Rotterdamse architectuur en stedenbouwkundige debat moet spelen. De Schouwburg wil meer aandacht besteden aan eigen producties, internationale co-producties, opera en het niet-westerse theateraanbod. Vanaf 1997 wordt de Schouwburg bovendien het hart en de centrale ontmoetingsplaats van het Filmfestival. Mede door de komst van dirigent Gergjev bij het RPhO en het Muziekfestival dat vanaf 1996 onder zijn leiding zal plaats vinden, zal het zo vurig gewenste operaanbod in deze stad eindelijk uitgebreid kunnen worden. In de Kunsthal komt in 1997 een grote en belangrijke tentoonstelling over Anatolië. Diverse festivals zullen in de komende jaren worden uitgebouwd. Theaterpark Hoboken dient tot een landelijk aansprekend multi-disciplinair podium-kunstenfestival uit te groeien, en ook het Dunya Festival, dat voortgekomen is uit Poetry Park en het Festival aan de Maas, zal tot een landelijk evenement moeten uit groeien. Er zijn tevens plannen voor een nieuwe AIR-manifestatie.

langs de rivier

Langs de noordoever van de Maas, op de plaats van de oude Willemsbrug, wordt het Maastheater gebouwd. Het Binnenrotte-tracé en het terrein van het oude Blaak Station zullen over enkele jaren in gebruik zijn genomen door winkels, woningen en kantoren. In de komende jaren zullen de Wereldhavendagen ook verder worden ontwikkeld en prominent langs de oevers van de rivier tussen de twee bruggen afspelen.

Stedebouwkundige en infrastructurele ingrepen hebben niet alleen gevolgen voor de stad, maar ook voor haar omgeving. Rotterdam is nu al het culturele en sociaal-economische centrum van de regio. Met de uitbreiding van het metronet tussen Schiedam en Spijkenisse en een tweede Beneluxtunnel wordt de wederzijdse relatie nog hechter. Door de komst van de Hoge Snelheidslijn, de ontwikkeling van de Randstad Rail en de Betuwelijn wordt de internationale knooppunt-positie van Rotterdam versterkt en geïntensiveerd.

Daan van der Have

Hotel New York

"Wij kijken anders tegen

culturele activiteiten aan. Het belangrijke zit in de aandacht voor kleine dingen, niet in het grote gebeuren. Het gaat om een vooral inhoudelijk goede infrastructuur. Voor ons zijn mensen die 15 keer per jaar een broodje komen eten in het hotel, met de sfeer die daar omheen hangt, veel belangrijker dan een groep congresgangers die een keer per jaar het hotel onveilig komt maken. Ik geloof niet in toeristische trekpleisters die de stad leuker moeten maken. Dit hotel is een plek die deel van de stad is geworden. Rotterdammers komen hier, eten, logeren zelfs. Het dagelijkse leven speelt zich hier voor een deel af. Op een aantrekkelijke manier. En daar komen mensen weer op af. Niet om er van de buitenkant tegen aan te kijken, maar om er aan deel te nemen".

2

0

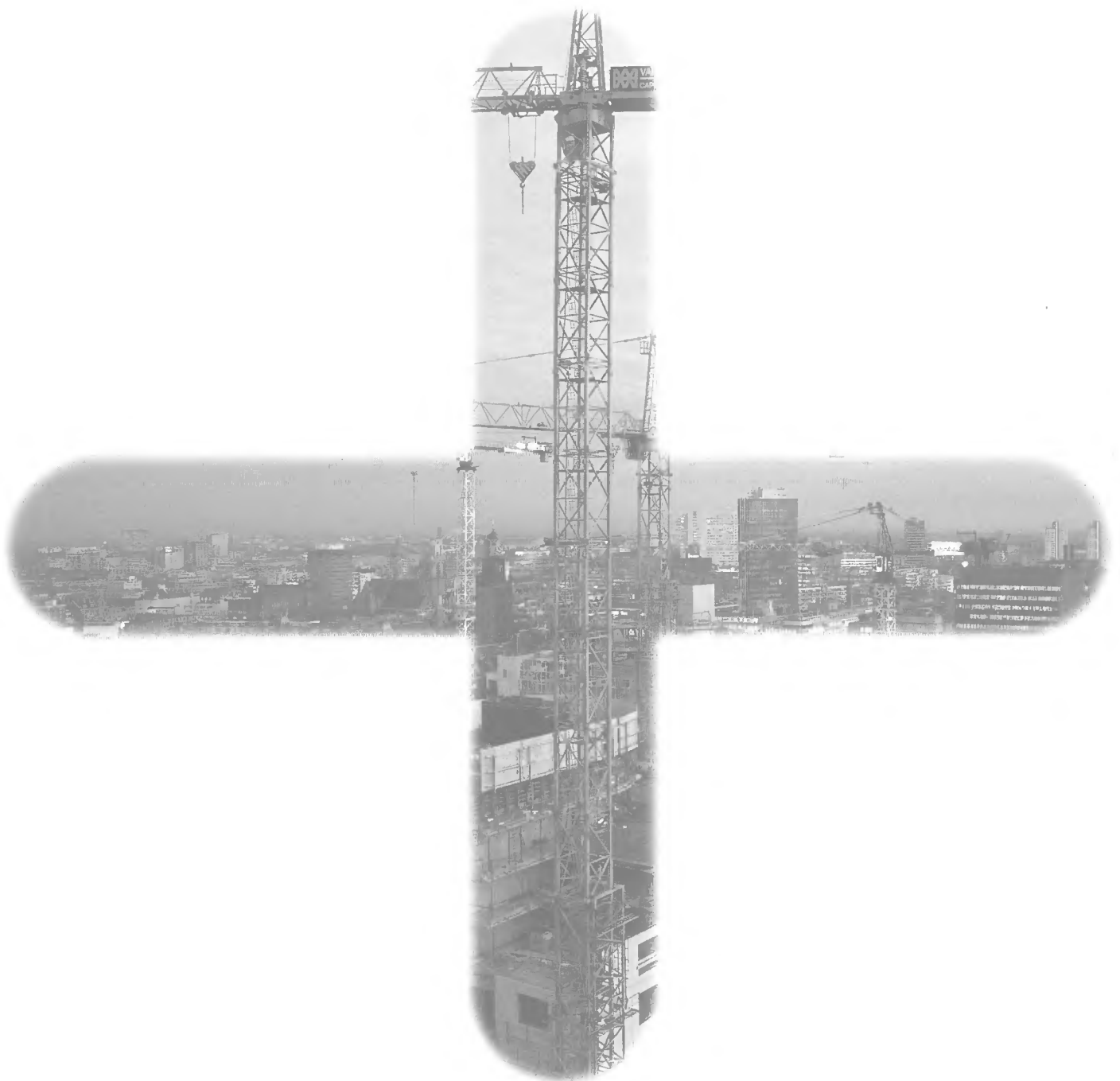
ROTTERDAM

CULTURELE

0

1

EUROPESE
HOOFDSTAD

1985 Athene, 1986 Florence, 1987 Amsterdam, 1988 Berlijn, 1989 Parijs, 1990 Glasgow, 1991 Dublin,
1992 Madrid, 1993 Antwerpen, 1994 Lissabon, 1995 Luxemburg, 1996 Kopenhagen,
1997 Thessaloniki, 1998 Stockholm, 1999 Weimar

Rotterdam op weg naar 2001

Voor buitenstaanders en bezoekers die de laatste vijf jaar niet meer in de stad waren, lijken de stedelijke en culturele ontwikkelingen zich in een rap tempo te hebben voltrokken. Voor diegene die er woont en werkt, kan het tempo natuurlijk niet hoog genoeg zijn. De stedelijke structuur wordt steeds completer na al het bouwen en investeren. De stad is daarmee in een volgende fase aanbeland. Om een stap verder te kunnen zetten in de kwalitatieve en kwantitatieve ontwikkeling van het stedelijke en culturele leven, is een extra impuls nodig. Een Cultureel Hoofdstad Jaar verschaft een dergelijke impuls. Het stelt Rotterdam in staat om in de komende jaren een aantal zaken in stad en cultuur af te maken, te verfijnen, te verdiepen, te verbreden en met elkaar te laten versmelten.

+ versterken van relaties tussen verschil-

lende festivals en de reguliere programme-

Pim Bottema, Harry Hamelink en Margriet van Kraats van Poppodium Nighttown

“Natuurlijk zijn we als culturele instelling voor een culturele-hoofdstadjaar. Met zo'n jaar kan een stad zich zodanig presenteren dat zij meer bekendheid krijgt. Voor het gefrustreerde gevoel van Rotterdam zou het heel goed zijn eens op een rijtje te zetten wat er allemaal is en gebeurt. Buiten

Rotterdam lijkt iedereen Rotterdam een dynamische stad te vinden, terwijl hier het idee heerst dat er zo weinig gebeurt. Zoals je bedrijfsblindheid hebt, heb je ook stadsblindheid. Wij vinden samenwerking met de kunstinstellingen in Rotterdam belangrijk, bij voorkeur zo dat verschillende disciplines gemixed worden. Dat gebeurt nog heel weinig. Iedereen is bezig met z'n eigen toko en samenwerken vergt veel tijd en geld, maar wij vinden het de moeite meer dan waard. We vinden dat je je op Rotterdammers moet richten, maar ook op publiek uit andere steden en andere landen. Want alles alleen met Rotterdammers bekijken, daar word je moe van. Er moet voor mensen een aanleiding zijn om een paar dagen in Rotterdam te komen rondhangen”.

Samenhang

Het stedelijke netwerk groeit met de vele componenten die aan de gebouwde omgeving en cultuur zijn toegevoegd. Stad en cultuur zijn evenwel nog niet altijd één geheel en het weefsel dat hen moet binden, is niet op alle plaatsen even sterk. De vaak losse, geïsoleerde initiatieven moeten in de komende jaren worden afgerond en verschillende projecten moeten samen tot een groter en dynamischer eenheid worden gevormd. Verdieping, verfijning, verbreding en intensivering zijn nodig om stad en cultuur meer tot een geheel te maken.

Om van de stad een hechte *cultuurstad* te maken en van de cultuursector meer een *stads-cultuur*, is het essentieel dat instellingen onderling meer samenwerken en dat disciplines met elkaar versmelten. Daarom moeten zowel oude als nieuwe culturele instellingen en initiatieven sterker in het stedelijke leven van alle Rotterdammers verankerd raken. Het cultuurleven moet door iedere Rotterdammer geleefd kunnen worden. Samenwerking met andere steden en regiogemeenten is hierbij van groot belang.

Investeren

In het komende decennium zal nog meer in stad en cultuur worden geïnvesteerd. Diverse instellingen zijn immers aan vernieuwing, uitbreiding of verbouwing toe, zoals de Doelen, het Museum Boijmans Van Beuningen en het Museum voor Volkenkunde. De Hogeschool voor Muziek en Theater koestert al lang de wens om zich in het centrum te vestigen en diverse voorzieningen staan reeds lang op het culturele verlanglijstje, zoals een Popverzamelgebouw, een Centrum voor Hedendaagse Muziek, een kindertentoonstellingsruimte, een middelgrote zaal en een amateurkunstaccommodatie.

Ook investeringen in de openbare ruimte zijn nog steeds nodig om van de stad een aangename verblijfplaats te maken. De inrichting van de openbare ruimte kan op verschillende plaatsen versterkt worden, zoals pleinen, diverse verkeersassen en kaden langs de rivier. Goede verbindingen tussen culturele en uitgaansconcentraties ontbreken of zijn matig ontwikkeld. Ook wordt het stadscentrum nog te weinig gebruikt voor stedelijke manifestaties

zodat Rotterdamse kunstenaars zowel in als

buiten de stad nadrukkelijker worden getoond

en is het centrum nog steeds niet één geheel waardoor het verblijfsklimaat kwetsbaar

blijft. Rivier en haven worden nog onvoldoende benut als bron voor stedelijke en toeristische ontwikkeling en inrichting van de stad. Maar de stad is hard bezig daar verandering

in aan te brengen; een verandering die in een culturele-hoofdstadjaar manifest kan worden.

nale, stedelijke en deelgemeentelijke cultu-
Impuls

Veel is in gang gezet, veel wordt nog in de komende jaren voltooid. Er zijn nog minstens evenveel onvervulde wensen blijven staan. In stad en cultuursector moeten in de

komende jaren de losse initiatieven worden samengebracht. Ook aan het weefsel tussen stad en cultuur, en tussen disciplines en instellingen, moet worden gewerkt.

Om het stedelijke en culturele leven te verdiepen, te verfijnen, te verbreden en om een sprong voorwaarts te kunnen maken, is aan een extra impuls behoefte. Een impuls waarvoor geld, tijd en regie nodig is. Een culturele-hoofdstadjaar dient als een dergelijke impuls en dient tevens als nieuw ijkpunt.

Bijzondere eenmalige produkties en zaken kunnen worden georganiseerd en uitgeprobeerd, en reeds bestaande instellingen en disciplines kunnen tot nieuwe topprestaties worden uitgedaagd. Na een jaar waarin zoveel wordt uitgetoond en gepresenteerd, kunnen succesvolle prestaties bekijken.

Een Europese Culturele Hoofdstad moet daarom worden gezien als middel dat de stad en het culturele leven verder helpt. Het jaar fungeert daarmee als brug: tussen Noord en

Zuid, tussen nieuw en oud publiek, tussen stad en regio, tussen professionele en amateurkunst, tussen lokale en internationale kunstenaars, tussen oude en nieuwe culturen.

Een culturele-hoofdstadjaar werkt ook als brug naar de toekomst, want het biedt de gelegenheid om stil te staan bij hetgeen bereikt is en om zich te bezinnen op de vraag hoe het verder met stad en cultuur in de 21e eeuw moet.

beeld en cultuur te integreren

Sandra den Hamer

Internationaal Film Festival

Rotterdam

"Het lijkt mij belangrijk dat wanneer

Rotterdam in de race is voor Europese Culturele

Hoofdstad er nagedacht wordt over activiteiten met

een blijvend karakter, waar de stad iets aan overhoudt.

De gemeente Rotterdam voert ten aanzien van de AV-

sector een voorrangbeleid. Het in januari jongleden

opgerichte Filmfonds Rotterdam is daar een voorbeeld

van. Het Film Festival Rotterdam is, ondanks zijn 25-

jarige roemruchte bestaan, nauwelijks zichtbaar in de

stad. Wij zouden de oprichting van een Internationaal

Filmcentrum toejuichen, waar alle activiteiten op het

gebied van de AV-sector geconcentreerd zijn. Zoiets

zou zowel nationaal als internationaal een belangrijke

functie kunnen hebben. Het festival bezit bijvoorbeeld

een fantastisch archief dat op dit moment niet toegan-

kelijk is voor het publiek. Ook zouden we filmvertonin-

gen door het jaar heen kunnen en willen organiseren

met speciale programma's voor allochtonen, studen-

ten, scholieren etc. Al deze activiteiten, het Filmfonds

Rotterdam en eventueel op de 'nieuwe media' gerichte

initiatieven zouden onder één dak moeten komen in

een internationaal filmcentrum. En dat zou dan wat

ons betreft tijdens Rotterdam Europese Culturele

Hoofdstad feestelijk en met bijzondere programma's

door het hele jaar heen geopend moeten worden".

De stad als inspiratiebron

Een Europese Culturele Hoofdstad is geen kermis, hoewel soms gerust een kermisfeer kan ontstaan. Een heel jaar lang wordt van alles gepresenteerd en geproduceerd. Samenwerking tussen en versmelting van disciplines en instellingen staat daarbij hoog in het vaandel. Het is in feite een manier van denken die de stad zich voor de komende vijf tot tien jaar eigen maakt: overdenken van hetgeen bereikt is en vooruit kijken naar de nieuwe rol van stad en cultuur.

Een Europese Culturele Hoofdstad is ook meer dan een jaar lang feest en het vertonen van uitzonderlijke producties. Een culturele-hoofdstadjaar vergt een gedegen voorbereiding van een aantal jaren, waarin van alles in gang wordt gezet. Het publiek en de stad zelf moeten goed op het jaar worden voorbereid.

In de vier tot vijf jaar voorafgaand aan het culturele-hoofdstadjaar worden producties voorbereid, opdrachten verstrekt, en nieuw en bekend publiek bij de voorbereidingen betrokken. Natuurlijk moet de feitelijke organisatie zo snel mogelijk op poten worden gezet en moet een *regisseur* worden aangesteld die de voorbereiding en uitvoering van het culturele-hoofdstadjaar gaat regisseren, ideeën gaat ontlokken en verschillende partijen en plannen bij elkaar gaat brengen. En van begin af aan moet worden nagedacht over hoe na afloop van het jaar verder moet worden gewerkt met hetgeen beklijft.

Op dit moment kunnen alleen de contouren van een culturele-hoofdstadjaar worden geschetst. In voorbereiding op deze publikatie is met ruim 25 vertegenwoordigers van de Rotterdamse cultuurwereld van gedachten gewisseld over de vraag hoe een dergelijke manifestatie eruit zou kunnen zien. Hieruit is duidelijk geworden dat de stad zelf als inspiratiebron voor een Europese Culturele Hoofdstad in 2001 moet dienen. Bovendien is gebleken dat er genoeg plannen, ideeën en wensen zijn om het jaar op overtuigende wijze aan de Rotterdammers en de buitenwereld te presenteren.

Als de voorbereidingen voor het culturele-hoofdstadjaar van start gaan, zullen thema's, aandachtsgebieden, lokatiekeuzen en dergelijke in ruime mate worden bediscussieerd. Bij de voorbereiding van deze publikatie kwamen uit literatuur en de gesprekken vele inspirerende opmerkingen, ideeën en suggesties naar voren met betrekking tot mogelijke thema's, aandachtsgebieden en plannen die in een culturele-hoofdstadjaar centraal zouden moeten staan. Sommige zijn nog rijp en groen, andere maken deel uit van een langere-termijn visie of ontwikkeling.

Uit de gesprekken bleek dat de Rotterdamse cultuurwereld hoge verwachtingen koestert, uiteraard naast de nodige gezonde scepsis, voor het culturele-hoofdstadjaar. Michaël Zeeman, chef kunstredactie Volkskrant, heeft geloof, hoop en dromen van Rotterdam scherp samengevat: "Natuurlijk is een Europese Culturele Hoofdstad een ordinaire publiciteitsstunt, maar het is ook heel belangrijk voor de stad, zowel in cultureel, economisch, politiek, als maatschappelijk opzicht. Even mag een stad iets over zichzelf vertellen. De stad gaat ook een steeds prominenter rol spelen: 'de stad is sterker dan de staat'. Een culturele-hoofdstadjaar is dus belangrijk voor het zelfbewustzijn van de stad. Mensen hebben een beeld van de eigen stad. Het is ook van belang voor de kunstenaars in de stad: kunst is niet aan een plaats gebonden, maar voltrekt zich wel op een bepaalde plaats. Een culturele-hoofdstadjaar kan een belangrijke impuls zijn voor de kunstenaars en het culturele leven in de stad. Het aangeraakt worden door kunstmanifestaties verrijkt het kunstleven. De uitdaging of confrontatie van een Europese Culturele Hoofdstad kan wel degelijk een effect hebben. Het is een heel aardig idee om iets te doen aan het zelfbeeld, de cultuurbeleving en aan de kwaliteit van de kunsten..... Over Rotterdam heb ik een goed gevoel; de stad heeft een hele vitale culturele infrastructuur. Het participatieniveau is minimaal, maar het is de afgelopen paar jaar wel beter geworden. De kracht van Rotterdam is dat het zijn eigen culturele identiteit vestigt en niet een afgeleide identiteit".

Inspiratie

ZOEKEN, RISICO'S NEMEN EN UITPROBEREN

jongeren en jonge

kunstenaars centraal

architectuur en stedenbouw

benadrukken media en culturele industrie uitbouwen

UITWISSELING VAN LOKALE EN INTERNATIONALE ROTTERDAMSE

CULTUUR BEVORDEREN; VERBREIDING EN VERDIEPING VAN

samenwerken en versmelten van instellingen

PRODUCTIE EN CONSUMPTIE

en disciplines stimuleren

CULTURELE DIVERSITEIT KOESTEREN

EN ONTWIKKELEN

Verlangen

OPZETTEN VAN EEN WEKELIJKS ROTTERDAMS

CULTUURMAGAZINE, ALS PLATFORM VOOR HET

“stad als cultureel fenomeen”, starten van een internationaal

PROMOTEN VAN CULTUUR EN STAD, MET

vergelijkend onderzoeksproject naar lokale en transnationale

AGENDA EN ACHTERGRONDEN GERICHT OP

betekenis van stedelijke cultuur, in relatie tot sociaal-economische

ROTTERDAM EN DAARBUITEN;

en ruimtelijke ontwikkelingen, begeleid door workshops en

Nighttown, Schouwburg

uitmondend in groots opgezet internationaal symposium;

vakgroep Kunst- en Cultuurwetenschappen, Erasmus Universiteit

opzetten van internationale
jaarlijkse beurs op gebied van
dance-music; *Nighttown*

stad & cultuur

ontwikkelen van centrum voor oude en nieuwe media, waarin Lantaren/Venster, Filmfestival,
filmproduktiemaatschappijen en Vz-Organisatie zijn gevestigd

VERBETEREN VAN WOON- EN WERKOMSTANDIGHEDEN VAN KUNSTENAARS

ontwikkelen van interdisciplinaire podiumkunst(vak)opleiding

intensiveren van leven en vermaak langs
voor amateurs en professionals; *SKVR*

rivieroeveren en kaden met restaurants,
opknappen van tracé van Centraal Station naar Kop van Zuid; *RKS*

terrassen en boten

VERBETEREN VAN STADSPARKEN

UITBREIDEN VAN KUNST IN

ontwikkelen van Museum Boijmans als sociale ruimte

OPENBARE RUIMTE; *Witte de With*

ontwikkelen van cultureel complex op Müllerpier met dans, toneel,
muziek en beeldende kunst, met publieksfunctie; *Dave Schwab*

ONTWIKKELEN VAN KRUISKADE TOT PLEIN; *De Gymzaal*

Museum voor Volkenkunde ontwikkelt zich tot Museum van Kunst en Cultuur van de 21e eeuw

grensoverschrijdend

KUNSTMANIFESTATIES EN MUZIEKOPTREDENS LANGS ROUTE VAN TRANS-SIBERIË

EXPRESS OF NAAR ZWARTE ZEE, BEGIN EN EINDE VAN ROUTE IN ROTTERDAM; *de Doelen*

samenwerken van internationale regisseurs en kunstenaars hier met Rotterdamse kunstenaars;

verschillende instellingen

12 typische Rotterdamse manieren om

UITBREIDEN VAN INTERNATIONALE CO-PRODUKTIES;
muziek te versturen per container,

verschillende instellingen

e-mail etc.; *Nighttown*

uitbreiden van (internationale) productie-mogelijkheden; *verschillende instellingen*

mixen

bundelen van krachten op gebied van muziek:

Metropolis Popfestival samen met Nighttown, Vlerk en Werelmuzeik Festival

FILM, LITERATUUR, DANS EN TONEEL SAMEN IN EEN FESTIVAL;

Lantaren/ Venster

samenwerking tussen Nighttown en Scapino (dance en dans)

CHOREOGRAAF MAAKT STUK OVER,

Vliegende Tapijten en Jeroen Bosch- tentoonstelling in Boijmans

LETTERLIJK, GEHELE STAD; *St. Attila*

samenwerking of uitwisseling met orkesten in Zustersteden; *de Doelen*

DANS-TONEEL-MUZIEK PROJECT IN TENT

VOOR DIVERSE SOORTEN PUBLIEK;

Scapino

familie operavoorstelling; *RO-theater*

Popfestival Kralingen 30 Jaar na dato met koptelefoons; *Mojo*

RPHO MEER BEKENDHEID BIJ JONGEREN GEVEN;

AMATEURPROJECTEN OP ZUID; *SKVR*

Europese architecten zoeken
oplossingen voor ‘echte’
wereldsteden (Seoul bijv.);

De Gymzaal

in alle wijken klassieke films vertonen;

Lantaren/Venster

DIVERSE SERIES MET ZEER

tentoonstelling van popmuzikanten, die ook beeldend kunste-

naar zijn; *Nighttown*

VERSCHILLENDE SOORTEN

MUZIEK EN THEMA'S; *Nighttown*

UITGAVE: ROTTERDAM EUROPESE CULTURELE HOOFDSTAD 2001

TEKST: INEZ BOOGAARTS (BIJDRAGE CARLA SCHENKEVELD)

ONTWERP: KARELSE & DEN BESTEN

OPDRACHTGEVER: GEMEENTE ROTTERDAM,

AFDELING CULTURELE ZAKEN

FOTOGRAFIE: TINEKE DE LANGE, MAARTEN LAUPMAN,

MARCO DE NOOD, DARIA SCAGLIOLA, JAN SPRIJ

Rotterdam, mei 1996